

HAUGESUNDS SKIPPERFORENING

Tidsrommet 1911 – 1961

Stoffet om Haugesunds Skipperforening er hentet fra festskriftet som ble utgitt ved Haugesund Sjømanns- og Skipperforenings 100 års jubileum i 1984.

Stoffet er samlet og tilrettelagt av *Kristian Eliassen*

25. mai 1911 møttes 27 skipsførere i meierisalen i Haugesund for å drøfte stiftelse av en forening for skipsførere. Man ble enig om å sette ned en Komité på 5 medlemmer som skulle utarbeide forslag til lover. Disse skulle fungere som midlertidig styre og fikk også i oppdrag å leie lokale og skaffe nødvendig inventar. Disse 5 var: Ths. Nilsen, J. Iversen, H. Henriksen (aktive), T. Lofthus og P. Ørpetvedt (passive). Dermed var foreningen trådt i funksjon. Lokalene ble leid i kjøpmann K. Vormedals hus (hjørnet Strandgaten - Nils Skorpensgate). Det første møte ble holdt her 11. desember 1911.

Lovforslaget ble vedtatt på første generalforsamling den 22. januar 1912. Det midlertidige styre ble valgt til styre med P. Ørpetvedt som formann.

Lovens § 1 lød:

”Foreningens formål er at samle Haugesunds bys skipperborgere som korporasjon til varetagelse av deres og den hele sjømannsstands interesser, så vel i social som i økonomisk henseende, samt og søke fremmet faglig og almen opplysning blant dens medlemmer.”

* *
*

FORENINGENS VIRKSOMHET

Det ble straks oppgaver å ta seg av. Det ble gitt uttalelser om sjøfartsspørsmål etter henvendelse fra de lokale myndigheter og statens organer for sjøfart. Henvendelsene ble grundig behandlet, og erfaringen i sjøfartsmessige spørsmål som medlemmene satt inne med, førte nok til saklige vurderinger.

Som medlemmer kunne opptas: Skipperborgere i aktiv tjeneste eller midlertidig ledige, aktive skipsførere i Haugesunds distrikt, styrmenn med skippersertifikat og forhenværende skipsførere etter styrets godkjenning: Kontingenten var til å begynne med Kr. 10,- per år. Medlemstallet var i 1912 på 102 (aktive og passive). 9. desember 1913 flyttet foreningen til nye lokaler i Sjur Lothes hus.

I 1915 ble Skipperforeningen og Rederiforeningen enig om et lønnsregulativ etter en del forhandlinger. Dette regulativ gjalt for skipsførerne. Etter protokollen gjengis det her for kuriositetens skyld:

200 - 400	Dwt	pr. år	Kr. 2.800,-
400 - 600	Dwt	pr. år	Kr. 3.000,-
600 - 1000	Dwt	pr. år	Kr. 3.500,-
1000 - 1500	Dwt	pr. år	Kr. 4.000,-
1500 - 2000	Dwt	pr. år	Kr. 4.300,-
2000 - 2500	Dwt	pr. år	Kr. 4.500,-
2500 - 3000	Dwt	pr. år	Kr. 4.700,-
3000 - 3500	Dwt	pr. år	Kr. 4.800,-
3500 - 4000	Dwt	pr. år	Kr. 5.000,-
4000 - 4500	Dwt	pr. år	Kr. 5.200,-
4500 - 5000	Dwt	pr. år	Kr. 5.700,-
5000 - 5500	Dwt	pr. år	Kr. 5.700,-
5500 - 6000	Dwt	pr. år	Kr. 6.000,-
6000 - 7000	Dwt	pr. år	Kr. 6.500,-

Alt pluss kost.

Den nye tariffen skulle gjelde fra 1. mars 1915 til eventuell ny avtale ble inngått mellom Rederforbundet og Norsk Skipsførerforbund.

Foreningens lokaler ble flittig benyttet. Her samlet medlemmene seg daglig, når de var hjemme fra sjøen, til en prat med kolleger om aktuelle ting. Etter en tid fikk man biljardbord med utstyr, og det ble flittig brukt. Ellers fordrev man tiden med kortspill eller lese gjennom de aviser som foreningen abonnerte på. Ivrigte diskusjoner ble det nok ofte, men det foregikk i gemyttlige former. Felles interesser laget et slags fellesskap som knyttet medlemmene sammen.

HUSSPØRSMÅLET

I 1919 fikk foreningen leid lokaler i Haugesund Sjømannsforenings bygg. Disse 2 foreninger hadde mange felles interesser, og en del var medlemmer i begge samtidig. Tanken om en sammenslutning dukket tidlig opp. Allerede i 1923 ble saken behandlet i styremøte og senere i flere møter, men uten resultat. Saken ble derfor skrinlagt.

Planen om eget hus, som lenge hadde vært et ønske, ble realisert da man i 1931 kjøpte smed Høines hus i Møllerveien 10. Huset ble overtatt 1. mars 1932.

Foreningens fane ble innviet ved en enkel høytidelighet 17. mai 1918 og brukt samme dag i folketoget. Den var en gave fra Thv. Engnæs (svoger til skipsreder Sigmund Brommeland). Fanen var malt av teatermaler Rudolf Krogh. Den har påmalt motto:

”Hæv standen – Ær flagget”

Hvert år senere er den blitt benyttet i folketoget 17. mai.

Etter 1. verdenskrig ble hyreforholdene vanskelige, og mange skipsførere ble ledige. Etter forslag fra kaptein S. Lyngholm ble det derfor besluttet å sende en henstilling til Haugesund Rederforening om å benytte innenbys skipsførere. Dette ble gjort i april 1921. En statistikk viste at 53 førere på haugesundsskip var hjemmehørende i andre kommuner. I 1927 ble en ny liknende henstilling sendt.

Foreningen har siden 1914 hvert år blitt forespurt om forslag i forbindelse med utdeling av Robins legat til skipsførere for utført redningsarbeid under farlige omstendigheter. Opp gjennom årene er en hel del slike foreslått.

LOKALE SJØFARTSSPØRSMÅL.

Så tidlig som i 1912 behandlet styret spørsmålet om enveisseiling gjennom Smedesundet, og i denne forbindelse flytting av fortøyningsbøyene. Man vedtok å anbefale at ruteskip og større skip bare kunne seile i en retning. Innløp skulle skje nordfra (Inn ved Kortanes) og utseiling sør sundet. Denne regel er senere forandret til å gjelde seilas i begge retninger, uansett størrelse.

På samme måte foreslo man forandring av lampene på Kortanes, Lothebryggen, Stoltenberg og Lindenberg, samt å forandre lykten på Storesundskjærene til okkulerende. Disse foreslåtte endringer ble foretatt av havnemyndighetene. Man satte også frem krav om flere utseilingsloser.

På samme måte som Haugesunds Sjømannsforening fikk man av de forskjellige organer forelagt seg til uttale mange forskjellige spørsmål i forbindelse med utdanning ved sjømanns- og maskinistkolene, om losordningen for Utsiralosene kontra Marsteinlosene o.s.v.

ALMENE SJØFARTSSPØRSMÅL

Her kan nevnes mange saker som ble behandlet opp gjennom årene, f. eks. Skipskontrollen, mønstring, forhyring, ny rorkommando, antall styrmenn om bord på skipene, sertifikatgivende fartstid.

HEDERSTEGN FOR KRIGSSEILERNE

I mai 1917 behandlet foreningen et forslag fra Departementet om hederstegn for sjøfolk som seilte under krigen. Men dette var man ikke enig i. Derimot henstilte man til Departementet at man heller skulle påskjønne de som hadde seilt under farefulle forhold, eller deres etterlatte, med effektiv økonomisk hjelp hvor det trengtes.

BEMANNING, ARBEIDSTID M.M.

I oktober 1917 ble bemanningsskalaen behandlet. Det ble sendt en kraftig protest mot forslaget, og uttalt at saken burde vente til det ble normale forhold når krigen var over.

Derimot anbefalte man det foreliggende forslag angående arbeidstiden om bord. I mai 1918 henstilte foreningen til Departementet at et forslag om 3 måneders tilleggshyre for torpederte og rekvisisjonerte sjøfolk også måtte komme tidligere skadelidende sjømenn til gode.

I oktober 1918 svarte man på en anmodning fra Departementet at kravene til kokkers og stuerers utdanning burde skjerpes i forbindelse med revisjon av bemanningsskalaen.

28. februar samme år ble spørsmålet om anvendelsen av 4 millioner kroner som var igjen av kullfraktoverskuddet drøftet. Det ble besluttet å anbefale at midlene ble anbrakt rentebærende, og at rentene ble utbetalt til beste for trengende sjøfolk og/eller deres etterlatte. Videre at spørsmålet tas opp på nytt når forholdene er blitt bedre.

ANGÅENDE BEDRIFTSDEMOKRATI

På generalforsamlingen i 1923 ble Arbeiderkommisjonen av 1918 sin innstilling om sjømenns medvirkning i bedriftsledelsen behandlet. Med den erfaring skipsførere har om disiplinens betydning til sjøs, heter det, er det selvsagt at man enstemmig tok avstand fra innstillingen. Styret fikk i oppdrag p sende en skarp protest. Ja, tidene har forandret seg siden den gang. At det er til det bedre er ikke alle enig i.

FORSKJELLIGE SAKER

- 1923: Fartøyers lastelinje i forbindelse med kystfart.
- 1925: Brenningstid for fyrene
- 1927: Loser i Hvitehavet.
- 1929: § 4 i Sjømannsloven ang. straffebestemmelsene. Man mente at disse burde skjerpes.
- 1929: Lov om tvungen trekk for sjøfolk i utenriks fart. Dette forslag ble ikke støttet.
- 1930: Skriv fra Skipskontrollen om ekstra livbåt på dampskip engasjert i isesildfart med isemannskap om bord. I stedet for ekstra livbåt, som ville bli vanskelig å plassere, foreslo man at det skulle være ekstra livbelter til isemannskapet.
- 1930: Erstatning for sjøfolks tøy ved sjøskade eller brann.
- 1935: Kostreglementet. Uttalelse ble sendt.
- 1936: Foreningens styre ga Utsiralosene medhold i at antall loser ikke måtte reduseres.

HJELPEFOND FOR MEDLEMMENE

Som et ledd i foreningens virksomhet og formål ble det under første verdenskrig oppatt arbeid for å etablere et hjelpefond for medlemmene. Et mindre beløp ble samlet inn, men da nedgangstidene kom, ble saken stilt i bero. Kvinneforeningen ga også et beløp til dette.

Skipperforeningens kvinneforening kom tidlig i gang, men protokollen forteller lite om virksomheten. Så vidt man kjenner til, hadde de sine møter i de enkelte medlemmers hjem etter tur. De ble godt sveiset sammen på denne måten.

25-ÅRS JUBILEUM

31. januar 1936 ble det på styremøte valgt en festkomité i forbindelse med en festlig tilstelning i anledning 25 års virksomhet. Valgt ble S. Lyngholm, E. Ellefsen, L. Selsvik, J. Moksheim og F. Hallesen. Denne komité fikk også i oppdrag å utarbeide en kortfattet beretning om foreningens stiftelse og virke i de forløpne år. De skulle også sørge for fotografier av de første styremedlemmer og av de som hadde vært formenn.

Dette ble gjort, men noe nærmere om selve festlighetene omkring jubileet er ikke tatt med i protokollen.

FORMENN I 25 ÅRS-PERIODEN

1911 – 1915	Peder Ørpetvedt
1916	Ths. Nilsen
1917 – 1918	H. Tvedt
1919	A. T. Madsen
1920	A. T. Madsen
1921	J. Bjørksted
1922	Severin Lyngholm
1923 – 1925	Johan Ellingsen
1926	O. Klyve
1927	Severin Lyngholm
1928 – 1929	Johan Ellingsen
1930 – 1931	Harald Beiermann
1932	Ths. Nilsen
1933 – 1934	O. Sørvåg
1935	Harald Beiermann
1936	Peder Ørpetvedt

Som sekretær og kasserer i denne perioden har bl. a. Peder Ørpetvedt, T. Tangeraaas og Ingvald Enerstvedt fungert. Sistnevnte ble ansatt i mai 1921 og innehadde dette verv i 20 år. Jubileumsskriftet konkluderer med å si at den tilbakelagte periode må sies å være tilfredsstillende når det gjelder ledelse og virksomhet. Etter at man fikk noe stagnasjon i årene like etter 1. verdenskrig, har det igjen vært fremgang. Medlems tallet i jubileumsåret var 101.

ÅRENE VIDERE FREMOVER TIL 1961

I januar 1937 ga foreningen et bidrag til en innsamling som Haugesunds Dagblad hadde satt i gang for å skaffe midler til et radioteleapparat til Haugesund Sjømannsskole.

På årsmøte den 12 februar 1937 ble det drøftet en forespørsel fra Knut Knutsen O.A.S. I forbindelse med planer om nybygg ønsket Knutsen at litt av Skipperforeningens tomt mot sør og noe av Knutsens tilstøtende områder mot nord skulle legges ut til åpen plass. Arkitekt Halseid var til stede, og etter hans anbefaling ble man enig om å vente til mer konkrete utkast foreligger fra byggekomite og Knutsen O.A.S.

Det ble i mars forhandlet en del med representant for Knut Knutsen O.A.S. som ønsket at Skipperforeningens uthusbygg skulle fjernes. Den 24. mars ble det så oppnådd enighet om en nærmere spesifisert løsning.

Den 10. februar 1939 ble det på generalforsamlingen vedtatt at medlemmer etter fylte 70 år skal bli fritatt fra å betale kontingent. Forutsetningen for dette er at vedkommende har betalt kontingent i minst 15 år.

Spørsmålet om et festlig samvær ble satt frem av J. Egge. Han sa det var gått 6 år siden sist. Det ble enighet om å legge ut liste til tegning til et festarrangement. Så vidt en forstår, ble dette avvirket i Odd Fellow' lokaler.

KRIGSÅRENE 1940 – 1945

Den 1. mai 1941 fikk man ordre fra politifullmektigen personlig om at de tyske myndigheter forlangte foreningens lokaler til overtaking allerede neste dag, og at noe inventar måtte fjernes.

Samme kveld var lokalene besørget ryddet av medlemmer. Det gjalt bl.a. biljardbord med utstyr, alle billedene m.v. En del inventar forlangtes stående igjen, og oppteignelse av dette ble foretatt. Den 2. mai ble så nøklene på forlangende levert til politifullmektigen av formann Sørvaag. Foreningen hadde fått midlertidige lokaler i Fr. Eides tidligere bygning. Biljardbord og litt inventar, som hadde blitt anbragt hos T. Evers & Co., i foreningens hus, flyttet til "Eidehuset". Senere rekvirerte tyske myndigheter hele foreningshuset, og firmaet Evers og de andre leieboerne måtte flytte ut.

Den 15. november 1941 ble det på medlemsmøte behandlet et skriv fra Bergen Skipperforening. De ønsket støtte fra Haugesund for en protest til Departementet mot en bestemmelse i den nye handelsloven. Den gikk ut på at en skipsfører ikke lenger kunne få handelsbrev mot innlevering av sitt sertifikat. Protesten ble enstemmig støttet.

Så forløp da krigsårene med den vanlige virksomheten i de midlertidige lokalene. Medlemsmøter og generalforsamlinger ble holdt. Formann Sørvaag gjorde mange anstrengelser før de tyske myndigheter kunne bestemme seg for den leie de skulle betale for foreningens eiendom.

TILBAKE I EGET BYGG IGJEN

I begynnelsen av juli 1945 fikk foreningen igjen disponere sin eiendom. Det ble satt i gang med grundig rengjøring, maling og en del nødvendige reparasjoner for å få det hele i brukbar stand igjen etter tyskerne. Den 16. juni var det klart og møblene satt på plass i mellometasjen slik at lokalene kunne tas i bruk. Biljardbordet kom på plass igjen, og ny duk til dette ble mottatt som gave fra skipshandlerfirmaet Bendixen og Johannesen i New York. Det første styremøte ble så holdt den 18. august samme år. Man var tilbake i eget hus igjen.

Den 2. februar 1946 møtte omkring 40 medlemmer til det første medlemsmøte i Møllerveien 10 etter krigen. Flere viktige saker ble behandlet. Det

gjalt søkningen til landets sjømannsskoler. Flere mente at tilgang på elever til disse nå var alt for stor. Det ville føre til overproduksjon av navigatører. Det ble også foreslått at foreningen skulle melde seg inn i Landsforbundet for skipsførere. Andre holdt på samarbeid med Haugesunds Sjømannsforening. En midlertidig avstemning om man skulle melde seg inn i Landforbundet, ga som resultat at vel halvparten var for dette. Noen endelig avgjørelse ble ikke foretatt.

Den 30. mars ble det arrangert en festlig tilstelning i Odd Fellowlokalene. Om lag 110 personer deltok, og det ble en meget vellykket affære som vel artet seg som en slags "frihetsfeiringsfest".

Skipperforeningens kvinneforening er fortsatt aktiv, og det tyder på at de har sine møter i foreningens lokaler. Protokollen forteller nemlig at de i slutten av 1946 ber om fjerning av en mellomvegg i biljardrommet.

Den 8. januar 1948 ble sekretæren og Johan Nøklung valgt som foreningens representant og varamann i tilsynsnemnda for Sjømannskontoret som skal opprettes i Haugesund.

Sjømannskolebestyrer Jens K. Lind holdt foredrag om de nye navigasjonsinstrumentene Radar og Ekkolodd på medlemsmøte den 27. november 1948.

Den 15. januar 1949 drøftet man på medlemsmøte skriv fra Sjømannsforeningen angående innføring av 3-vaktsystem i småskip fra 500 – 1000 Dwt. Ved avstemningen var flertallet mot forslaget. Det mente at det ville føre til for kostbar drift av disse små skip, noe som igjen ville føre til skadelige følger for den norske småskipsfart.

Den 1. januar 1950 overtok Ingolf Aga som sekretær og kasserer etter Ingvald Enerstvedt. På generalforsamlingen den 21. januar 1950 ble I. Enerstvedt enstemmig innvalgt som foreningens æresmedlem. Kontingenten ble forhøyet fra Kr. 15,- til Kr. 25,- fra 1. januar 1950.

På ordinær generalforsamling i januar i 1953 ble det satt frem forslag om at fiskeskippere skulle få adgang til å bli medlemmer i foreningen. Det ble bestemt at styret skulle avgjøre eventuelle søknader om dette.

På den ordinære generalforsamling den 31. januar 1959 ble sammenslåing av foreningen med Haugesund Sjømannsforening diskutert. Formannen John Waage satte frem et forslag som ble enstemmig vedtatt.

Det hadde følgende ordlyd:

"Styret i Skipperforeningen anmoder om å komme i kontakt med styret i Sjømannsforeningen om kjøp av halve eiendommen, med lokale i 2. etasje under forutsetning av gunstige vilkår og passende lokaler for Skipperforeningen".

Den 27. februar 1959 ble det holdt fellesmøte med Sjømannsforeningen i Skipperforeningens lokaler. Sjømannsforeningen hadde svart på brev og var villig til å diskutere saken. Skipperforeningen var representert med formannen John Waage, skipsførerne Ole Tangen Waage, Thormod Matland, Hans Hjort og styremedlem Erling Matland. For Sjømannsforeningen møtte formann med styret og sekretær, nemlig M. Jacobsen, Ingolf Sexe, H. Røthing, R. Haavik og A. Mildal.

Etter en timelang diskusjon ble det enighet om at det først skulle settes frem et forslag om full sammenslåing av de to foreninger på generalforsamlingen i Sjømannsforeningen den 10. mars 1959 og senere på eventuell ekstraordinær generalforsamling i Skipperforeningen. Etter dette felles møte var det en viss tid stillhet om saken.

På medlemsmøte den 2. juni 1960 meddelte formannen John Waage at styret igjen hadde hatt fellesmøte med Sjømannsforeningen den 24. mai 1959. Der hadde vært full enighet om sammenslåing. Personlig gikk han sterkt inn for dette. Ordet ble gitt fritt og alle som tok ordet, var for sammenslutning. Kaptein Erling Mæland satte så frem et forslag som de 37 tilstedeværende enstemmig vedtok. Det ga styret fullmakt til å gå videre med saken, forhandle med styret i Sjømannsforeningen og komme frem til et endelig utkast til løsning. Når resultatet foreligger, holdes ekstraordinær generalforsamling i Skipperforeningen for godkjenning av sammenslutningen.

SAMMENSLUTNING

Som nedtegnet under Haugesund Sjømannsforenings virksomhet i dette jubileumsskrift, ble det på fellesmøte mellom de to foreningers styre den 28. oktober 1960 oppnådd enighet om at sammenslutning burde finne sted. Forslag til nye lover for eventuell felles forening under navn: Haugesunds Sjømanns- og Skipperforening ble gjennomgått og vedtatt. Så var det opp til de respektive generalforsamlinger å vedta eller forkaste.

Den 11. januar 1961 var det ordinær generalforsamling hvor 52 medlemmer var til stede. Medlemstall totalt er nå ca. 180. Under behandlingen av sammenslutning med Sjømannsforeningen opplyste formann John Waage at det var kommet inn svar fra 50 medlemmer som var tilskrevet om saken, og som var ute i tjeneste. Alle disse var **for** sammenslutning. De nye lover for fellesforeningen ble også vedtatt med overveldende flertall. Saken var dermed klarert fra Haugesund Skipperforenings side.

På samme generalforsamling ble Thomas Nilsen enstemmig valgt til æresmedlem. Han var den siste gjenlevende av foreningens stiftere.

FEIRING AV 50-ÅRS JUBILEET

Feiringen fant sted lørdag den 4. februar 1961. Om formiddagen avla representanter for styret besøk hos den 89 år gamle Ths. Nilsen og overrakte han en vakker blomsterbukett.

Senere på formiddagen var styret verter for en koselig tilstelning i foreningens lokaler for omkring 30 av byens eldste skipsførere. Om kvelden arrangerte foreningen festmiddag på Bellevue hvor 150 gjester deltok, herav 25 innbudte. Festkomiteens formann Erling Matland ønsket velkommen i hjertelige ordelag, og etter at man hadde tatt plass ved det vakre festbordet, ga han ordet til kveldens toastmaster, Asbjørn Udstuen som senere hele tiden holdt "festskuten" på riktig kurs og behendig og humorfylt bant programmet sammen. Før middagen leste fru Signe Isachsen opp en meget stemningsfull prolog hun hadde skrevet for anledningen. Så ble avsendt telegram til H.M. Kongen referert og likeledes det mottatte svar. Kongesangen ble sunget. Under taffelet holdtes flere taler.

Formann John Waage var først ute. Han streifet innom forskjellige sider av foreningens virke. Kvinneforeningen fikk mange lovord, ikke minst for den innsats den hadde gjort for aldersbolingen. Videre uttalte han bl.a.: Vårt motto "Hæv standen – ær flagget" er meget krevende, men det er blitt fulgt. Han hilste rederstanden og sluttet med en hilsen til byen. Ingolf Sexe, formannen i Haugesunds Sjømannsforening, talte varmt for hjembyen, og han mintes de som ikke kom hjem etter krigens slutt, men falt i kampen. Ordfører Karl Sørensen takket for vakre ord til byen. Han ga en sterk hyllest til sjømannen. Byens velstand, sa han, har alltid vært knyttet til skipet. Kaptein Henry Bjønnes hilste fra Norges Skipsførerforbund. Thomas Christian Haaland, formannen i Haugesund Rederiforening, roste skipperstanden, som han sa var grunnlaget for vår bys skipsfart. Kaptein Rolf Iversen talte for damene, og fru kaptein Fiskaaen for herrene. Redaksjonssekretær Jens Hagland takket for maten. Ja, damene var selvsagt med på jubileumsfesten. Etter at taffelet var hevet, koste man seg med videre med dans og annen hygge. Festkomiteen hadde lagt ned et stort arbeid. Festlokalet var pyntet med signalflegg, og på bordene, vakkert pyntet med blomster, var også plassert en del navigasjonsinstrumenter.

Mange telegrammer og blomsterhilsener ble mottatt. Denne meget vellykte markeringen av 50 års jubileet ble den siste festsammenkomst i Haugesund Skipperforening. Neste gang ble det i den nye felles forening: Haugesund Sjømanns- og Skipperforening.

Foreningens formenn siden 25-årsjubileet

1937 – 1939	Peder Ørpetvedt (døde den 3. september 1939)
1939 – 1940	Ole Ellingsgaard
1940 – 1945	Kaptein O. Sørvaag
1946 – 1947	Kaptein Rolf Haavik
1948	Ths. Nilsen
1949 – 1950	Kaptein Lars Hufthammer
1951	Kaptein L. Holmedal
1952 – 1953	Kaptein E. Stormer
1954	Kaptein Herman Fagerland
1956 – 1957	Kaptein Lars Hufthammer
1958 – 1961	Kaptein John Waage